

**Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

Кафедра міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бюджетна система

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

року набору

2018

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування

шифр і найменування спеціальності

освітня програма

Державні фінанси

назва освітньої програми

академічні групи

Ф-18-і

шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2020 рік

Розробник:

Сидоренко Ольга Олексіївна,
старший викладач кафедри міжнародного
бізнесу, фінансів та обліку

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

09.09.2020 р.

Керівник (гарант) освітньої
програми

Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку, кандидат економічних наук,
доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, протокол від 09.09.2020 р. № 01.

назва кафедри

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 11.09.2020 р. № 01.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Бюджетна система» складена відповідно до освітньої програми підготовки Державні фінанси спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Метою викладання навчальної дисципліни «Бюджетна система» є формування загальних та фахових компетентностей з організації та функціонування бюджетної системи і бюджетної політики, проблем та перспектив розвитку бюджетної системи, формуванню навичок прийняття обґрунтованих рішень з приводу економічних проблем, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічна природа та сутність бюджету, функціонально-організаційна система його виконання, призначення в економіці держави.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни «Бюджетна система» ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Фінанси», «Економічний аналіз», «Бухгалтерський облік» та є основою для подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Місцеві фінанси», «Казначейська система обслуговування бюджетів», «Бухгалтерський облік у державному секторі».

Мова викладання – українська.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.

Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Бюджетна централізація. Ознаки бюджету як економічної категорії. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету. Бюджетний вплив на забезпечення економічного та соціального розвитку країни.

Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні. Функції держави – визначальний чинник формування бюджету. Багатогранність бюджету як суспільного явища.

Взаємозалежність ВВП та бюджету. Об'єктивна тенденція до зростання бюджетної централізації ВВП та її межі. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу та перерозподілу ВВП.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.

Склад і структура дохідної і видаткової частин бюджету. Фактори, що впливають на склад і структуру бюджету. Правовий характер бюджету як фінансового плану. Поточний бюджет і бюджет розвитку.

Завдання, принципи і методи бюджетного планування. Бюджет як основний фінансовий план держави. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної й міжнародної політики держави. Бюджетний процес та його складові.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.

Сутність бюджетного дефіциту. Причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту. Показники, що характеризують бюджетний дефіцит. Джерела фінансування дефіциту бюджету.

Стан бюджету: рівновага доходів та видатків; бюджетний надлишок, бюджетний дефіцит. Фактори, що визначають стан бюджету. Бюджетний надлишок як елемент адміністративного регулювання бюджетів.

Бюджетний дефіцит: визначення, наслідки. Взаємозв'язок бюджету з планом економічного та соціального розвитку й іншими фінансовими планами.

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України.

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи. Основи бюджетного устрою. Види бюджетів. Принципи побудови бюджетної системи України. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи України. Законодавче визначення бюджету держави.

Засади розмежування видатків і доходів між окремими бюджетами. Характер і форми взаємовідносин між бюджетами. Чинники і порядок закріплення доходів бюджету. Порядок бюджетного регулювання. Встановлення принципів побудови бюджетної системи.

Організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами. Поєднання

централізованих та децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.

Сутність міжбюджетних відносин. Механізм розподілу доходів і видатків. Розподіл видатків та функціональні повноваження рівнів державної влади. Розподіл доходів.

Проблеми міжбюджетних відносин в Україні. Бюджетне регулювання. Світова практика міжбюджетних відносин. Форми взаємовідносин між бюджетами. Методи бюджетного регулювання. Форми регулювання бюджету. Порядок розподілу доходів між бюджетами. Принципи розподілу доходів.

Тема 6. Система доходів бюджету.

Організація системи доходів бюджету. Методи формування доходів бюджету. Джерела формування доходів бюджету. Причини та умови використання національного багатства для формування доходів бюджету. Склад і структура доходів бюджету. Правове регулювання доходів.

Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна та угідь, надання послуг. Податковий метод мобілізації доходів.

Державні позики. Емісійний дохід держави. Податкові та неподаткові доходи бюджету. Надходження до бюджету від державних позик.

Тема 7. Система видатків бюджету.

Класифікація видатків. Класифікація видатків бюджету за роллю у відтворенні виробництва. Класифікація видатків бюджету за суспільним призначенням та галузями економіки і соціальної сфери. Класифікація видатків бюджету за цільовим призначенням, рівням бюджетної системи та формами бюджетного фінансування.

Склад видатків бюджету України. Бюджетна класифікація видатків бюджету. Структура видатків бюджету. Класифікація видатків.

Функціональна класифікація видатків. Економічна класифікація видатків бюджету. Видатки Державного бюджету України. Видатки місцевих бюджетів. Кошторисне фінансування.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність. Бюджет і структурна перебудова економіки України. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. Бюджетні інвестиції, їх види. Позики з бюджету державним підприємствам.

Склад видатків бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Національної академії наук України. Фінансування фундаментальних досліджень у відомчих наукових закладах та вищих навчальних закладах.

Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.

Видатки на бюджетну освіту, їх склад і структура. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Оперативно-сіткові позики медичних установ. Особливості організації фінансової діяльності закладів здоров'я в умовах страхової медицини.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Фінансування преси, радіо, телебачення. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Основи кошторисного фінансування. Фінансування наукових досліджень.

Склад соціальної сфери. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків на соціальний захист населення. Адресні субсидії громадян на житло і комунальні послуги. Види разової фінансової допомоги громадянам. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління.

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування. Видатки бюджету на державне управління, їх склад.

Утримання органів законодавчої влади і виконавчої влади. Видатки на судові органи та прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи, утримання податкової адміністрації та митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління. Видатки бюджету на міжнародну діяльність.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

Державна політика позикових фінансів, її передумови. Форми і види державного кредиту, передумови державного кредиту. Державні позики як основна форма державного кредиту.

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Способи управління боргом: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання.

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																				
	денна форма										заочна форма										
	повна					скорочена					повна					скорочена					
	усьог о	у тому числі				усього	у тому числі				усього	у тому числі				усього	у тому числі				
Л		СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ		СРС	Л	СЗ	ПЗ		ЛЗ	СРС	Л	СЗ	ПЗ
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28		28		124															

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту:

для денної форми навчання – <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=4025>

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.

1. Визначте роль бюджету у забезпеченні економічного розвитку країни.
2. Охарактеризуйте загальнодержавні податки і збори та нормативи відрахувань від них, які закріплюються за місцевими бюджетами.
3. Визначте як розраховується платоспроможність територій.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.

1. Розкрийте організаційні основи планування бюджету.
2. Назвіть попередній етап складання проекту бюджету України.
3. Охарактеризуйте методологію, завдання і принципи бюджетного планування.
4. Охарактеризуйте бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної й міжнародної політики держави.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.

1. Назвіть основні способи покриття дефіциту бюджету.
2. Охарактеризуйте основні передумови виникнення дефіциту бюджету.
3. Визначте показники, що характеризують бюджетний дефіцит.
4. Як формуються фінансові нормативи бюджетної забезпеченості?

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України.

1. Розкрийте поєднання централізованих та децентралізованих бюджетів як основи демократичного бюджетного устрою.
2. З'ясуйте склад і структуру бюджетної системи.
3. Охарактеризуйте особливості бюджетної політики України на сучасному етапі.
4. Розкрийте організацію розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.

1. Який порядок бюджетного регулювання?
2. Назвіть чинники і порядок закріплення доходів бюджету.
3. Охарактеризуйте характер і форми взаємовідносин між бюджетами.
4. Розкрийте форми взаємовідносин між бюджетами.
5. З'ясуйте засади розмежування видатків і доходів між окремими бюджетами.

Тема 6. Система доходів бюджету.

1. Розкрийте податковий метод мобілізації доходів бюджету.
2. Назвіть доходи держави від підприємницької діяльності.
3. Охарактеризуйте державні позики.

4. Охарактеризуйте емісійний дохід держави.
5. Розкрийте податкові та неподаткові доходи бюджету.

Тема 7. Система видатків бюджету.

1. Охарактеризуйте кошторисне фінансування.
2. Дайте характеристику класифікації видатків.
3. Розкрийте видатки Державного бюджету України.
4. Назвіть видатки місцевих бюджетів.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.

1. Назвіть напрями і форми бюджетного фінансування економіки
2. Розкрийте джерела фінансування капіталовкладень.
3. Охарактеризуйте форми державних інвестицій.
4. З'ясуйте напрями фінансування капвкладень.
5. Охарактеризуйте бюджетні кредити.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.

1. Охарактеризуйте форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери.
2. Розкрийте бюджетне фінансування закладів соціальної сфери.
3. Охарактеризуйте фінансування наукових досліджень.
4. Розкрийте основи кошторисного фінансування.
5. Розкрийте склад видатків на соціальний захист населення.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління.

1. Назвіть фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону.
2. Охарактеризуйте порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.
3. Розкрийте видатки бюджету на міжнародну діяльність.
4. Розкрийте видатки на судові органи та прокуратуру.
5. Охарактеризуйте видатки на правоохоронні органи, утримання податкової адміністрації та митних органів.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

1. Розкрийте державну політику позикових фінансів, її передумови.
2. Охарактеризуйте державні позики як основну форму державного кредиту.
3. Назвіть способи управління державним боргом.
4. Назвіть форми і види державного кредиту, передумови державного кредиту.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту:

для денної форми - <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=4025>

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом.

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

Осінь 2020/2021 н. р.

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	
1.1	<i>Тема 1</i>		
	Виконання практичного завдання	1	
	Тестування на Порталі	2	
1.2	<i>Тема 2</i>		
	Виконання практичного завдання	1	
	Тестування на Порталі	2	
1.3	<i>Тема 3</i>		
	Виконання практичного завдання	4	
	Тестування на Порталі	2	
1.4	<i>Тема 4</i>		
	Виконання практичного завдання	2	
	Тестування на Порталі	2	
1.5	<i>Тема 5</i>		
	Виконання практичного завдання	2	
	Тестування на Порталі	6	
1.6	<i>Тема 6</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	3	

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1.7	<i>Тема 7</i>		
	Виконання практичного завдання	4	
	Тестування на Порталі	2	
1.8	<i>Тема 8</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	
1.9	<i>Тема 9</i>		
	Виконання практичного завдання	5	
	Тестування на Порталі	4	
1.10	<i>Тема 10</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	
1.11	<i>Тема 11</i>		
	Виконання практичного завдання	2	
	Тестування на Порталі	3	
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	20	
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	10	
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	10	
3	Оцінка з дисципліни	100	

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основні джерела інформації

1. Алексеев І. В. Бюджетна система : підручник / І. В. Алексеев, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. — 400 с.
2. Піхоцька О. М. Бюджетна система : навчальний посібник / О. М. Піхоцька, Л. Є. Фурдичко, Н. Г. Синютка. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. — 328 с.
3. Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України: навчальний посібник / А. О. Єпіфанов, І. В. Сало. — Київ : Наукова думка, 2017. — 303 с.
4. Ярошевич Н. Б. Бюджетна система : Практикум : навчальний посібник / Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, А. І. Якимів. — Львів : «Новий Світ-2000», 2019. — 400 с.

8.2. Додаткові джерела інформації

5. Юрій С. І. Бюджетна система України : навчальний посібник / С. І. Юрій, І. М. Бескид. — Київ : НІОС, 2015. — 400 с.
6. Опарін В. М. Бюджетна система: навчально-методичний посібник / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк. — Київ : Київський національний економічний університет, 2015. — 336 с.
7. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. — Станом на 30.08.2020. — Назва з екрана.